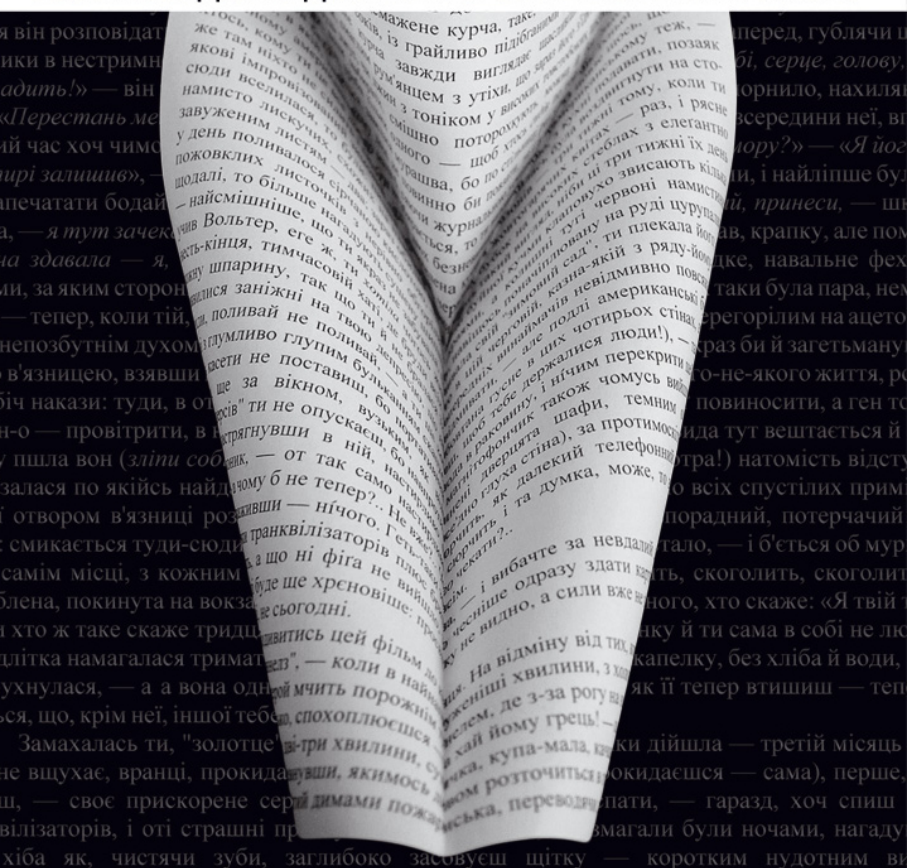

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>
ОКСАНА ЗАБУЖКО

ОКСАНА ЗАБУЖКО

**ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
З УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Інші книжки ОКСАНИ ЗАБУЖКО

Проза

- «Музей покинутих секретів» (2009, 2010)
- «Сестро, сестро: Повісті та оповідання» (2003, 2004, 2006, 2008, 2009)
- «Казка про калинову сопілку» (2000)
- «Інопланетянка» (1992)
- «Книга Буття. Глава Четверта» (2008)

Поезія

- «Друга спроба» (2005)
- «Новий закон Архімеда. Вибрані вірші 1980—1998» (2000)
- «Автостоп» (1994)
- «Диригент останньої свічки» (1990)
- «Травневий іній» (1985)

Есеїстика

- «З мапи книг і людей» (2012)
- «Let My People Go. 15 текстів про українську революцію» (2005, 2006)
- «Репортаж із 2000-го року: Збірка статей» (2001)
- «Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х» (1999, 2001, 2006, 2009)
- «Дві культури» (1990)

Літературознавство

- «Вибране листування на тлі доби: 1992-2002 (у співавт. з Ю. Шевельовим)» (2010, 2011)
- «Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» (2007)
- «Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу» (2009)
- «Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період» (2009)

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ОКСАНА ЗАБУЖКО

**ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
З УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ**

роман
видання одинадцяте

Київ • 2011

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

УДК 821.161.2-311

ББК 84.4Укр6

3-12

Обкладинка художника
Ростислава Лужецького

© Забужко О., 1996, 1998, 2000, –
2004, 2006, 2007,
2009, 2011

© Обкладинка Лужецький Р.,
2007, 2009, 2011,

ISBN 978-966-2685-03-9

© Дизайн, макет «Факт», 2009

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Ще не сьогодні, каже вона собі. Ні, ще не сьогодні. В кухні — крихітній eat-in kitchen¹ (холодильник, електроплитка, шафки з абияк учепленими дверцятами, що наврипились, іно відвернешся, безсило відхилятися, як щелепа на вже-несамовладному обличчі, і все це відгороджено невисоким дощаним стояком, щось ніби шинквасом, — на нього можна просто з тої вузесенької обори подавати до кімнати — аякже, чому ні! — ну хоч би вранішню каву, або на обід — підсмажене курча, таке, як ото в телерекламах: золотаво зашкруміле, мерехке од спілих соків, із грайливо підібганими ніжками вмощене на лапятих листках салати, засмажене курча завжди виглядає щасливішим од живого, просто

---

¹ вбудована кухня. (Тут і далі пер. з англ.— Прим. ред.)

промениться чудесним, смаглим рум'янцем з утіхи, що зараз його з'їдять, — можна також подавати який-небудь джус, чи джин з тоніком у високих товстобоких шклянках, можна з льодом, кубики, коли набирати, смішно поторохкують, можна й без льоду, взагалі, можливостей безліч, треба тільки одного — щоб хтось *сидів* по той бік їхньої довбаной загороди, в якій, здається, завелася мурашва, бо по стільниці раз у раз повзе щось, що в гігієнічному американському домі не повинно би повзати, та і в неамериканському теж, — хтось, кому ти це все добро мала б, сяючи журнальною усмішкою, з кухні подавати, позаяк же там ніхто не сидить і сидіти не збирається, то ти наповажилась була воздвигнути на стоякові імпровізований зимовий сад із двох безневинних вазонів — три тижні тому, коли ти сюди вселилася, то були: пишна темнозелена кучма в жовтогарячих квітах — раз, і рясне намисто лискучих, схожих на пластиківі, червоних бубок на високих стеблах з елегантно завуженим листям — два; за раз обидва вазони мають такий вигляд, ніби ці три тижні їх день у день поливалося сірчаною кислотою, — на місці буйної кучми клаповухо звисають кілька пожовклих листочків з нерівно обгорілими краями, а колишні тугі червоні намистини щодалі, то більше нагадують сушену шипшину, навіщош

поначіплювану на руді цурупалки, — найсмійніше, що ти якраз не забувала, поливала свій «зимовий сад», ти плекала його, як учив Вольтер, еге ж, ти *хотіла* чогось живого в цій черговій, казна-якій з ряду-йому-же-несть-кінця, тимчасовій хаті, де бруди всіх попередніх винаймачів невідмовно повсяк-али в кожну шпарину, так що ти й не бралася їх відмивати, — але подлі американські бур'яни виявилися заніжні на твою депресію, що незбовтана гусне в цих чотирьох стінах, взяли й здохли, поливай не поливай, — а ти ще хочеш, щоб тебе держалися люди!), — так ось, у кухні з глумливо глупим бульканням скапує вода в раковину, і нічим перекрити цей звук — навіть касети не поставиш, бо портативний магнітофончик також чомусь вийшов з ладу. Правда, ще за вікном, вузьким, як відчинені дверцята шафи, темним о цій порі («блайндерсів» ти не опускаєш, бо навпроти все'дно глуха стіна), за протимоскітною сіткою, либонь, застрягнувши в ній, настирливо сюрчить, як далекий телефонний дзвінок, невидимий коник, — от так само настирливо сюрчить і та думка, може, то взагалі вона й сюрчить, — а чому б не тепер?.. Не вже?.. *Чого* чекати?..

Логічно зваживши — нічого. Геть-таки зовсім.

Півупаковки транквілізаторів плюс бритва, — і вибачте за невдалий дебют. Старалася широко,

на совість, а що ні фіга не вийшло, то чесніше одразу здати карти — не гравець із мене й зараз, далі буде ще хреновіше: просвітку не видно, а сили вже не ті: не дівочка.

І все-таки — ні, не сьогодні.

Ще почекаєти. Додивитись цей фільм до кінця. На відміну від тих, котрі транслюються по тутешніх «паблік ченнелз», — коли в найнапруженіші хвилини, з холодком мимовільного остраху стежачи, як герой мчить порожнім тунелем, де з-за рогу на нього от-от вихопиться прешрашенне чудовисько, спохоплюєшся — а хай йому грець! — що все ж повинно скінчитися гаразд — ще дві-три хвилини, сутичка, купа-мала, качання по підлозі, і чудовисько, несвітськи ревнувши, якимось дивом розточиться в прах, а мужній, тільки трохи поскубаний герой, повитий димами пожариська, переводячи дух, пригорне до себе врятовану Шерон Стоун, чи ту другу кралю, чорнявеньку, як-її-там, — і наринула, було, тривога вмент являє всю свою сміховинність: знов цим голлівудівським гаям вдалося, бодай на мить, тебе ошукати! — на відміну від цих, фільм, котрий ти все-таки не важишся вимкнути, не конче має скінчитися щасливо. А однаково, вимикати — непростиме свинство. І глупство. І — дітвацтво: не вивчив урока, не піду до школи. Ні, золотко («золотце», іронічно

поправляє вона себе: так звертався до неї той чоловік, якому зараз, либонь, ще паскудніше, ніж їй, але то вже не має жодного значення), — ні, сачконути не вийде: ти-но одбудь усе по порядку, а тоді й знати буде, чого ти справді варта. *Понятно?*

*Спиши слова, татуїровку зроблю, грубо й розв'язно підхоплює з неї зовсім інша жінка, цинічка з явно приבלатньонними, ніби з «зони» вивезеними манерами, зугарна, в разі коли що, й матом засандали-ти: якщо людина в цілому (кожна!) — одна велика в'язниця, то звичайно раніше та лотра мешкала в ній десь у найдальшій камері, виходячи назовні рідко, тільки коли доводилося насправду круто й солоно, та й то ніби напоказ: *З-замахали*, — говорила крізь зуби в хвилини роздратування, трусячи головою й сама себе гамуючи їдкою посмішкою, або ж, травлячи післясмак чергової обиди (обид останнім часом випадало предостатньо!), з гнівно виряченими очима переповідала друзям: *Дівочку на побігеньках із мене зробити хочуть — а во!* — біла себе ребром долоні по згину стиснутої в кулак лівиці, — в Америці блатне бабисько навчилося лаятись по-англійському, особливо гарно вдавалося йому *«Шшш!»* — котяче шипіння з дугасто вигнутою спиною, а також*

презирливе «*О, кам он — гів мі е брейк!*»¹, яким колись раз уперезала була того чоловіка, — взагалі, з тим чоловіком саме ця, відьомськи розчіхрана, з нездорово блискучими очима й зубами і якимось невидним, але вгадним таборовим минулим, раз у раз вихлоплювалася на передній план, замашисто трошчачи крихкий посуд незаповнених сподіванок, той чоловік визволяв, викликав її на себе з найдальшої камери — щойно зачувши, в першій же сутичці, оту його брутальну, мордобійну інтонацію: «*Ти мені скажи — на хера я сюди їхав, я вдома таких самих прибамбасів мав — отак-о!*» — лотра радісно ринулась йому навперейми, впізнавши партнера, тільки в цьому вони й були партнерами, — і вже невгавала, розпаношившись в умовах ніколи раніше не звіданої свободи: «*Я вчора голову почав ліпити*», — брався він розповідати в її присутності колезі-скульптору, і лотра рвалася наперед, гублячи шпильки й гудзики в нестримному захваті словесного виверження: «*Авжеж, зліпи собі, серце, голову, зліпи — не завадить!*» — він темнів на виду так, ніби замість крові в лиця вдарило чорнило, нахилився їй до вуха: «*Перестань мене підійобувати!*» — відьма, пускаючи дим, реготалася зсередини неї, вперше за довший час хоч чимось задоволеної: «*Гой-го, серце, — де твоє почуття*

---

¹ Облиш, дай мені спокій.

гумору?» — «Я його на тій квартирі залишив», — бовкав він: з тої квартири вони, Богу дякувать, виїхали, і найліпше було б їй по них запечатати бодай на півроку, заки звітриться чумний дух, — «Ну збігай, принеси, — шкірилася відьма, — я тут зачекаю», — «Ключа здав», — бовкав він, ставлячи, як гадав, крапку, але помилявся: «Ключа здавала — я, а в тебе був дублікат», — відбивала вона: швидке, навальне фехтування кілками, за яким сторонньому просто не встежити, ні, що не кажіть, а з них таки була пара, нема що! А тепер — тепер, коли тій, клятій і м'ятій, просмаленій бідами до ширця, з перегорілим на ацетонний, та все ж непозбутнім духом виживання (звідки це в тобі, на ласку Божу?), якраз би й загетьманувати над цілою в'язницею, взявши відповідальність за дальший перебіг у ній сякого-не-якого життя, роздаючи навсібіч накази: туди, в оті двері — зась, а оце сміття — зараз же на фіг повиносити, а ген той відсік там-он-о — провітрити, в ньому віднині музей буде, а це ще що за нічвида тут вештається й слинить — ану пшла вон (*зліпи собі, серце, голову, зліпи!*), — лотра (таки ж лотра!) натомість відступилася, розмазалася по якійсь найдальшій стіночці, не видно — не чути, і по всіх спустілих приміщеннях сталої отвором в'язниці розлягається зовсім інший, квильний і безпорадний, потерчачий якийсь, голос: смикається

туди-сюди нерівними крочками, туп-туп-туп — і стало, — і б'ється об мури, водно в тім самім місці, з кожним разом спадаючи на силі, — і скоголить, скоголить, скоголить бідна, нелюблена, покинута на вокзалі дівчинка, ладна йти на руці до кожного, хто скаже: «Я твій тато», та тільки хто ж таке скаже тридцятичотирилітній бабі, — от ту дівчинку й ти сама в собі не любиш, ти від підлітка намагалася тримати її в найглухішому підвальному закапелку, без хліба й води, і щоб не поворухнулася, — а вона однак якось примудрялася заціліти, і як її тепер втишиш — тепер, коли здається, що, крім неї, іншої тебе — нема, не лишилося?..

Замахалась ти, «золотце». Ох, замахалась. Зовсім до ручки дійшла — третій місяць у м'язах трем не вщухає, вранці, прокидаючись (а надто тепер, коли прокидаєшся — сама), перше, що відчуваєш, — своє прискорене серцебиття, якого нічим не заспати, — гаразд, хоч спиш уже без транквілізаторів, і оті страшні приступи сухої блювоти, які змагали були ночами, нагадують про себе хіба як, чистячи зуби, заглибоко засовуєш щітку — коротким нудотним вивертом, несвідомою клітинною пам'яттю про власне тупе улягання негайним, від

першої хвилини, — попервах іще хоч збудно-пристрасно вишептаним, а по кількох тижнях уже просто сухим, розпорядчим звертанням: «*Візьми в ротика... Глибше візьми... Глибше, ну!*» — суха ложка рот дере — еге ж, оце воно, — попервах і вона ще пробувала якось порозумітися, розтлумачити, що їй теж би, своєю чергою, спершу дечого хотілося, і не тільки «там»: крім статевих органів, тебе в мені більше нічого не цікавить? І: якщо в тебе були якісь плани на сьогоднішній вечір, то не вадило б дати мені про це знати до того, як я пішла спати, — замість сидіти шкробати свою графіку, і взагалі, я, знаєш, не люблю роздягатися сама... Добре, — весело обіцяв він, — ми тобі завтра таку увертюру закатаєм! — завтра, одначе, так ніколи й не настало. Іди сюди — але я взяла снодійне — ну значить, на «ньому» й заснеш. Господи, який це був жах. Чи можна взагалі зрозуміти світ людей, що мислять про власний статевий орган у третій особі? Коли тобі кажуть, а той чоловік лиш так і казав, — «Розкрий „її“», ти одразу переносишся всіма змислами в гінекологічне крісло, — бо це не «вона», це ти розкриваєшся — або закриваєшся: як у цьому випадку — намертво. *Та ти знаєш, скільки в мене жінок було! — і жодного разу не було такого, щоб — погано, просто погано!* Авжеж, тобі не було, а — їм, чи ти коли питався? Я також не уявляла, що таке

буває, — тільки ж як погано, аби ти, голубе, знав!
Чому це ти кусаєшся, з дивним, шкливо зупиненим поглядом спитав він, після кохання, в одну з перших ваших ночей, сидячи й курячи в тебе в ногах, *що це за діла*, — тимчасом ти, розкинувшись на подушці, безпечно похихикуючи, гладила його по голові витягнутою ступнею, в тебе були чудесні ноги, всі діорівські-сен-лоранівські модельки на своїх жердинах мали б на вид таких ніг негайно піти й утопитися, це зараз ти вже другий місяць не вилазиш із штанів, бо литки розцяцьковано, як мапу, архіпелагом різнотонних, червонястих і брунатних, лускатих і злущених плям — шрами, порізи, опіки, навіч представлена історія дев'ятимісячної (атож, дев'ятимісячної!!!) mad love¹, із якої вийшла — правдива madness², а тоді ти просто гладила його ногою по голові, переповнена ніжністю, ідіотка слинява, жорсткий мужський «йоржик» приємно поколював тебе в ступню, — і зненацька він, спритно вивернувшись, притис твою ногу до постелі: *так так? тобі, значить, подобається кусатися? А якщо мені зараз сподобається тебе підпалити, що тоді?* — і ти вгледіла приставлену до свого підкоління запальничку, і, замість похолонути під прицілом вперше тоді перехопленого, незмигнутого й

---

¹ божевільної любови.

² божевілля.

не по-чоловічому — *якось інакше*, злісно й безумно, на межі вищиреного осміху з нагло випертими з-під горішньої губи іклами, спитуючого погляду, од якого звідтоді завше боронилася — сміхом, тільки трохи здивувалася, не так щоб зовсім притомно — дивно, до якої міри його присутність, як динамітом, глушила в тобі всі, доти таки незлецьки розвинені, захисні інстинкти, що спливали, як риба горічерева, поки ріку й далі стрясало — вибух за вибухом.

Ні, передчуття — були: передчуття ніколи не заводять, то тільки цілеспрямована сила нашого «хочу!» перебиває їхній голос, заважає дослухатися. Першого ж вечора, на тому мистецькому фестивалі, де все й почалося, — а він тоді з місця розігнався до тебе, мов іно на тебе й чекав: «Пані Оксано, я — Микола К., може, вам показати місто, може, звозити на замок, у мене машина», — до славного замку було хвилин десять пішої прогульки по тихих, обсаджених здобними бароковими церковцями брукованих вуличках, піжон дешевий, подумала ти, прикусивши посмішку, провінційний фраєр, ич як нарцисично задбаний — біленький комірчик з-під светра, доглянуті нігті (це в художника!), німецький, якраз у міру, запах дезику — котяра з сивим

«йоржиком» і шельмівським зеленооким прижму-ром, трохи приношений, розволочений артистичний шарм, сухі зморшки усміху, побрижені мішки під очима, — «а ти сказала, — згадував він опісля, коли в них пішов був процес витворення тої спільної міфології, без якої жодній парі не остоятися, — з легендою про Золотий Вік фази закоханости, з власними дрібними обрядами й ритуалами, — пішов, та зразу ж і урвався, — ти сказала — валі с пляжа, дядя», — ну, положим, не так, точніше, не зовсім так, але інтересу не виявила, що правда, то правда, — тож тим дивніший був, увечері того-таки дня, несподіваний промельк ясного, пронизливого наскрізного бачення, котре, гріх нарікати, ніколи ж тебе на крутих поворотах не полишало, от ти його — тлумила-таки, і не раз, та ще й як! — увечері, в самому розповні фестивальної програми, в густих випарах поту й алкоголю, куди ти зійшла з естради, відчитавши своє — два вірші, два холерно добрі вірші просто в нетверезий гул злитих в одне довкружне блимання жовтоплямних фізій, точніше, поверх нього — тримаючись за звук власного, ні на що не вважаючого, тільки словам підвладного голосу, прилюдний оргазм, от як це називається, але вставляє публіку — завжди і всюди, навіть коли слів ніхто ні фіґа не тямить, навіть

у чужомовному оточенні, вперше ти це звідала колись на письменському збіговиську в одній азійській країні, де тебе з чемности прошено почитати рідною мовою — you mean, it is not Russian¹? — і ти стала читати, з обиди й розпуки (остопранцювати зі своїм Russian'ом ще тоді!) слухаючи тільки власний текст, ховаючись у нього, як в освітлений дім уночі заходячи й замикаючи за собою двері, й на півдорозі зненацька здала собі справу, що звучиш у дзвінкій, приголомшеній тиші: м о в а, дарма що незрозуміла, на очах у публіки стяглася довкола тебе в прозору, мінливо-ряхтючу, немов із рідкого шкла виплавлювану, кулю, всередині якої, це вони бачили, чинилась якась ворожба: щось жило, пульсувало, випростувалось, розверзалось провалами, набігало вогнями — і знов затуманювалось, як і належить шклу од заблизького дихання, ти відчитала — оповита, просвітліла й захищена, оттоді-то було й втямити, що дім твій — мова, яку до пуття хіба ще скількасот душ на цілм світі й знає, — завжди при тобі, як у равлика, й іншого, непересувного дому не судилось тобі, кобіто, хоч як не тріпайся, — потім усі ті пикатенькі, лисі, чорні-кучеряві, в тюрбанах і без, довго й схвильовано трясли тобі руки, не даючи, між іншим, пройти до туалету

¹ ви хочете сказати, це не російська?

(від їхньої млосно-пряної кухні твій шлунок рішуче відмовлявся і суремив, стерво, басом якраз у ті хвилини, коли годилося гречно дякувати), — звідтоді жодна зала тебе б не збила — а хоч перед кримінальними злочинцями! — екзгибіціонізм там уже чи ні, власний текст боронив тебе од наруги й пониження, ти читала, як писала — на голос, ведена саморухливою музикою вірша, до такого процесу свідків звичайно не допускається, окрім як на театрі, тимто, либонь, і проймає, і те фестивалльне тирло також прищухло десь насередині твого виступу — облягло шклянну кулю й згідно задихало в унісон, і от коли ти, вистигаючи від оплесків, уже не на естраді, а внизу, в напівтьмі, в якомусь чіпкому дружньому кільці: парко, димно, хтось наливав, хтось сміявся, лица мелькали розрізненими кадрами, — простягала руку чи то по відпружну цигарку, чи по келиха, той чоловік на мить опинився поруч, мов зашпортнувся об тебе мимохідь, — з котячо засвіченими в притемку очима захоплено дихнув горілчаним духом: «Ну, ти й даєш!» — і так само мимохідь, не зупиняючись, спробував стиснути тобі руку, перехопити її, сягаючи по цигарку (чи келиха), — ти запам'ятала це тому (бо ж хто тільки не тис тобі руку в тому стовповиську!), що отим незручним рухом, якимось навсторч врубаним у напрямок твого власного, наче в'їздом з розгону

під «цеглину» й міліцейський сюрчок, він потрапив боляче підломити тобі великого пальця, — і сюрчок розітнувся тут-таки — поштовхом, блискавичним промельком крізь тяму — дивно, як на ту сум'ятну мить, чіткого й тверезого наскрізного знаття: ніби хтось сторонній спокійно, значущо, повним реченням проказав у голові: «Цей чоловік зробить тобі боляче».

Саме так, дослівно, тобто малося на увазі аж ніяк не підламанний палець, і ти пречудово це зрозуміла. От у цьому вся штука, дорогенька, — що все ти, від самого початку, знала, та ні, знала ще й до початку: десь за тиждень перед тою поїздкою на фестиваль одного вечора оголені нерви, болісно-жажливо, як буває тільки восени, відтулені в світ — назустріч його вигасаючим барвам і таємничим шерехам в засинаючому листі, — запеленгували були уривок, якого ти тоді не збагнула й тому не дописала: *«Щось зрушилося в світі: хтось кричав/Крізь ніч моє ім'я, неначе на тортурах,/І хтось на ганку листям шарудів,/Перевертався і не міг заснути./Я вчилася науки розставань:/Науки розрізняти біль недужний/І біль животворящий (хтось писав/Листи до мене й кидав їх у грубку,/Рядка недописавши). Хтось чекав/Чогось від мене, але я мовчала:/Я вчилася науки розставань»*, — от і збулося все до словечка: вчися, вчися тепер «науки розставань» — із життям, із собою,